

Előfizetési feltételek:
(Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva.)
Egész évre 16 frt. Felévre 8 frt. Negyed évre 4 frt.
Egyes számú 6 krajczár.
Hirdetmények díja:
6-hatos petitor egyszeri hirdetésnél 12, kétszerinél 10, háromszorinál 8 kr. A nyitléri petitor 50 kr. Bélyegdíj külön 50 kr.
Hirdetmények elfogadtnak a kiadóhivatalon kívül egyedül **Hausenstein és Vogler** hirdetéstyelmi hivatalában Budapest: Dorottya-utca 3. sz. I. em. Bees: Wallischgasse 10. sz. Prága: Graben 27.

KÖZÉPPÁRT

Politikai napilap.

Szerkesztői iroda:

Belváros, Kalap-u. 15. sz. I. em.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez intézendő. — Bermentetlen levelek csak ismert kezeltől fogadtnak el. — Keziratok nem adtnak vissza.

Kiadóhivatal:

Belváros, Lipót-u. 2. sz. földsz. (Körtecs József könyvnyomdai irodája) hova a lap anyagi részét illető közlemények (előfizetési pénzek, hirdetmények kiadás körüli panaszok) intézendők.

Budapest, január 19.

Az osztrák nemzeti bank bizottságának a közgyűlés elé terjesztett 1873. évi jelentésében: reánk nézve, a legfontosabb azon kimutatás, amely a leszámítási és kölcsön üzletekről szól, és amely szerint „Magyarország összes forgalmának rendelkezésére bocsájtott összegek 1873 végével egészben 60 és egy tízed milliót tettek”; sőt más alakban előforduló magyarországi hitelezéseket is ide számítva: „72 és hat tízed millió forintot.”

Egészen eltekintve attól, hogy Magyarország forgalmi szükségletei nem mindig — sőt lehető legritkábban láttatnak el a nemzeti bank hitelezései által, és hogy itt „Magyarország összes forgalma” alatt inkább csak a külkereskedést üző iparos- és kereskedő osztálynak hitelezései érthetnek, semmint az összes forgalom, amely a belforgalmat is magában foglalja: nem tartózkodhatunk ki mondani, hogy 60¹/₁₀ milliót, mint Magyarország ipar- és kereskedelmi hitelére nyújtott kölcsönt, elég nagynek tekintünk. Nem mintha 60 vagy 72 millió Magyarország forgalmi igényeire nézve nagy összeg lenne, — mert erre nézve erős meggyőződésünk, hogy nagyon is csekély — de mert az által, hogy csak az ipar- és kereskedelem igényeire van leginkább fektetve, mely Magyarország belforgalmához, termelőképességéhez és nagy ingatlan tőke vagyonához arányosítva ma még bátran el lehet mondani, hogy semmi: már is oly szép összeget mutat fel, melyből bizvást lehet következtetni arra, hogy Magyarországon 200 millió forgalmi eszköz minden perczben el lenne helyezhető.

Itt ismét figyelmen kívül hagyjuk azon körülményt, hogy legjobb kereskedő cégeink — a 60¹/₁₀ millió, Magyarországon elhelyezett kölcsön daczára is — kénytelenek voltak türes kézzel elhagyni akárhányszor a nemzeti bank pesti fiókját, mert legjobb váltóik sem escomptiroztatnak, hogy tehát a kereskedelmi igények ezen 60¹/₁₀ millióval még nem is lettek végleg kielégítve.

Figyelmet érdemel továbbá a jelentésnek egy másik passusa, mely így szól: „Amennyiben bankjegyeinket a tulajdonképeni banküzletben különben is bőségesen felhasználhatjuk; amennyiben továbbá a bankjegyek forgalmának felhasználása csak lassan lebonyolítható jelzáló hitel-műveletekre, egy jegybank által anélkül is inkább korlátozandó lenne: úgy a jelzáló üzletekre kiadott általunk már régen elérni szándékolt és lassankint bekövetkező kevesbedését, intézetünk haladó konsolidatiójának jeleként tekinthetjük.

Ez Magyarország hiteligényeire nézve kétségtelenül a legfontosabb nyilatkozat. — A nemzeti-bank örül, ha megszabadul azon kénytelenségtől, hogy bankjegyeit háromszoros értékű hypothekával fedezhesse. Miért? — Azért, mert talán restelli, hogy oly aránytalan nagy értéket köt le magának zálogul; — nem; de mert érdeke azt kívánja, hogy a bankjegy — mondjuk: pénz, melyet kibocsájt, rövid időre, többször és tehát jövedelmezőbbben forgathatassék általa.

Mi történik a jelzáló birtokossal? — Ő ezentúl kölcsönt nem kap a nemzeti banktól és bármily értékes biztosítéka is legyen, bármennyivel realisabb, bármennyivel többszörösebb, az iparos, a kereskedő vagy a csak pusztán személyi hitellel bíró kölcsönkérőnél, vagyonát — nemcsak a maga, de az összes nemzetgazdaság kárára — kénytelen mozgósíthatatlanságra kárthatatva látni.

Magyarországnak ezt nagyon mélyen fontosra kell venni, midőn az osztrák nemzeti bank — amint jelentésében említi — azon szándékkal

fordul a kormányhoz, hogy privilegiuma a monarchia mind a két felére megújíttassék.

Magyarország földművelő ország, ha tehát több pénzt akar forgalmára: vagy szűnjék meg földművelő ország lenni, adja el földjeit és legyen kereskedő ország, vagy ha kénytelen földművelő lenni: ne szerződjen oly bankkal, melynek érdeke nem türi, hogy fekvő birtok kölcsön alapját képezhesse.

Mindenféle.

Az aprópénznek a journalistikában sines több értéke mint a mindennapi forgalomban, különösen ha ezüstnek kimállják és küll, hogy ölből van. Az élecek életlen minőségért nem ad kárpótlást a mennyiség. Egy tucat közörszűrtelen félérvári bieska nem ér föl egy angol borotvával.

* * *

Horánszky megbukik Szolnokon, újságolja nagy bizonyossággal a „Baloldal”. Talán bizony egy kis „aprópénzzel” megnyitották a középpárt ellenfeleinek puritán jellemű Catoi, Izeg zsídó kétnekü hordóját a szélső baloldali „megvesztegethetlen közvélemény” nagyobb dícsőségére?

* * *

Panaszosan említi t. kollégánk aprópénz-ről szóló eleményarúsua, hogy Schwarz Gyula terjedelmes tudományos munkát ír, már a címét is tudja: Szemelvények az európai államhölészek műveiből. Nem tudjuk mi igaz e hírből, de amny bizonyos, hogy örülhetne rajta némely fiatal képviselő, ki Schwarz Gyula könyvében egybefoglalva megtalálhatja az anyagot, melyet eddig országgyűlési és klubbeszédei számára imitt-amott szedegtetett össze.

* * *

Van egy szónak a „Magyar Polgár”-hoz, mely újabb időkben úgy látszik, különös előszeretettel kultiválja a pasquillokat. Ilyen akart lenni azon Kézdi-Vásárhelyről keltezett levél is, mely a „M. P.” január 16-diki számában jelent meg. Hanem Transylvániában ugylátszik még nem tudja minden ember, hogy a gnyhoz élez is, éz is kell.

A mi erdélyi lapársunk rendes levelezőjének gnyversét illeti, hát bizony arra mi is replikázhatunk:

Addig addig kovácsolni
Ragalmat, ahirt mondani
Miz nagy ember lesz belőle,
S tan meg is ijednek tőle.

Versnek biz ez is oly rossz vers mint a kézdi-vásárhelyi, de azon előnye van fölötte, hogy igaz.

— **A központi ellenzéki kör** tegnap tartott közgyűlésének legnevezetesebb momentumá Irányi azon indítványa volt, hogy a körnek csak azok lehessenek tagjai kik a 48-as párt éveit vallják, vagy a bihari pontokhoz ragaszkodnak, a november 7-diki határozat alapján álló balközépiek ellenben zárasannak ki, különben ő maga fog kilépni a körből. E javaslat 29 szavazattal 28 ellen elfogadtatott a kisebbség elhagyta a termet. Ezután mint értesülünk az elnökválasztás következett, melynél Csánády Sándor 18 és Mócsáry Lajos 18 szavazatot nyervev eredmény nem éretett el egyéb, minthogy az ellenzéki kör teljes deroutaban van.

— **A pénzügyi és vasuti bizottságok** által a keleti vasut ügyében kiküldött albizottság tegnap ülésében vizsgálat alá vette a párisi szerződést és az ehhez tartozó jegyzőkönyvet; kiderült, hogy az igazgató tanácsosi állomásokra annak idején kijelölt urak elfogadták mind a szerződést, mind a bordereau regulatort mind a Waringnak fizetendő 4 egykettő millió iránti kikötést, kítünt, hogy az angolbank ezüstben érvényesítette a titreket és papírban számította be. Nem tudhatni, valjon fog-e és mily lépéseket javasolna a bizottság az igazgató tanács ellen, amny azonban bizonyosnak látszik, hogy az angolbankot illető ügynek rendes bíróság elé utasítását fogja javasolni.

— **A vallás- és közoktatási miniszternek** a hazai egyetemekhez 31072. sz. a kiadott körrendelete.

Tekintve a magyar közjognak nemesak tudományos hanem a gyakorlati életre is kiható fontosságát, ezennel elrendelem, hogy a magyar közjog a tervezetben lévő új szigorlati rendtartás megállapítása előtt a jogtörténelmi tanszakokból való szigorlat egyik önálló tárgyává e folyó tanévtől kezdve felvéssék.

Budapestben, 1874. január 14-én.

Trefort Ágoston s. k.

— **A „Középpárt”** tegnapi számában foglalt és a torontálmegyei főispáni állás betöltésére vonatkozó hírt a „Humnia” e sorokkal töltje meg:

Kiegészítéskül megjegyezzük, hogy mi fülhegygyel ugy hallottuk, miszerint Huszár Imre van kiszemelve torontáli főispánul, ha elfogadja a neki szánt nehéz szerepet, s bár t. kollégákkal nincs szerencsénk egyetérteni nagyon sok és fontos kérdésben, e választást szerencsének neveznök mindenképen.

Engedje meg a „Humnia” t. szerkesztője, hogy megjegyezhessem, miszerint ama fülhegyeknek igen éles hallással kell bírnók, miután olyasmüt hallottak, a miről sohase volt szó. Biztosítom t. kollégámat — hogy képviselői és lapszerkesztő állomásom függetlenségét tel nem cserélném semmiféle hivattal; a mi pedig épen politikai hivatal elvállalását illeti, engedje meg a „Humnia” szerkesztője, hogy ezt izetlen tréfának tartsam és mentsem föl attól, hogy hozzá nem illő gyanúsításnak tekintsem.

Huszár Imre.

A 21-es bizottságból.

(V-ik ülés január 19. délelött.)

A jegyzőkönyv hitelesítése után fölszólat:

Szapáry Gyula gróf, aki a miniszterelnök nevében jelenti, hogy a kormánytól kért kimutatások már annyira készen vannak, hogy már holnap elő fognak terjesztetni.

Elnök: A bejelentés örvendetes tudomásul vétetik.

Móricz Pál nem tartja elégségesnek, ha költségvetésünkben a súlyegyet a papiron helyre tudjuk állítani és nem gondolkozunk módokról, melyeknél fogva az adófizetők adóterheztől könnyebben letisztázhatassák.

Mindenekelőtt tehát a közhitelviszonyokat és a jegybank kérdését kellene rendezni. Többféle nehézséget hoznak föl az önálló magyar jegybank létesítése ellen: mondják, hogy az egységes önálló jegybank Ausztria életkérdése. Ellentétben állónak mondják a bankgyűkettősztatát a dualistikus államformával. A valuta helyreállítása egyenlő értéket biztosít mindkét jegy értékének, de a valuta helyreállítása nélkül kibocsátandó jegyek disszigiója sem legyőzhetlen akadály, mert a hadsereg fűntartására fizetendő quota, a territorialis divisió alapján Magyarországon elhelyezendő katonaság költségeinek fedezésére lenne fordítható.

Mindenekelőtt arra kellene igyekeznünk, hogy az államjavak az új kölcsön zálog terhe alól felszabaduljanak, hogy ezen bekebelezés erdőségekre tétessék át; hogy ekként a mezősegi javak fokozatosan értékesíthetők legyenek. A végből pedig, hogy e javak honfiak kezébe juthassanak, ezélszerű lenne a magyar földhitelezet közbenjárását igénybe venni.

A vasut kamatbiztosítási terhéttől az állam mindaddig meg nem szabadul, a míg a mostani csonka vonalok kapcsolatát nem nyernek; az államvasutakat kedvező alkalommal el kellene adni s a bevételből a vasuti kamatbiztosítást fedezni. A dohány jövedék jövedelmét mindaddig, míg a készletek iránt tisztában nem vagyunk, nem ismerjük határozottan. Változtassuk át az eddigi jövedelmet egyenes jövedelemmé, és akkor mindenk előtt megakaríthatjuk a regie költségét.

Somssich Pál a képviselő ház által kitértöt és a szigorú körülmények által követett feladatnak in prima linea legelső teendője a rűgtöni segély nyújtása, mely által állami háztartásunk zilált állapotát rendezni, a megzavart egyensúlyt helyreállítani, az államháztartás elodázhatlan szükségét fedezni lehet.

Nem akar az előtte elmondottak vitatásába bebocsátkozni, de néhány megjegyzést kell tennie. Az első az állam vagyonra vonatkozik, melynek liberálását ohajtja, mert daczára annak, hogy a legutóbbi kölcsön által lekötöttet, mégis ezt tartja azon egyetlen alapnak mely még hitellel bír, s melynek felajánlásával még fedezhetjük mulhatlanul fedezendő kötelezettségeinket.

A másik megjegyzése a honvédségre vonatkozik. A honvédség körüli takarékoságot helyzetünk parancsolja, meg kell egy időre állapodni annak fejlesztésével, a felszerelésre megkívántó anyagok gyűjtésével, és meg kell kinélni mindazon nélkülözhető kiadásokat, melyek miatt az institutio maga nem veszélyeztetik; de nem adhatjuk fel, nemzeti jellegéből ki nem vehetőket, s épen azért, még ha a territorialis rendszer a rendes katonaságnál hehozatik is, én a honvédséget a közös hadsereggel a mostaninál szorosabb összeköttetésbe hozni nem ohajtanám, és pedig azért nem, mert a közös hadsereg fentartásának szükségét belátom, — de nem tagadhatom, hogy a honvédségnek önálló szervezete az önálló magyar államnak elengedhetlen postulatuma.

A harmadik megjegyzés a megyei főispánokra vonatkozik. Örömet dispensálná a főispánokat a felsőházból, — ohajtaná, hogy legyenek kormányhivatalnokok, de azon állástól, mely a főnálló törvény szerint megilleti, megfosztani őket, nem akarná; erős, lehetőleg tág körrel ellátott helyhatóságokat ohajt; ilyeneket azonban az állami egység kockáztatása nélkül másként képzélni nem tud, mint ha a központi kormánynak rendelkezé-

Huszár Imre

sére állanak azon törvényes organumok, melyek által az ország legvégső megvéjében is az állam érdekében megvédeni, s a törvények tiszteletben tartása felett ellenőrködni képes. Ilyen törvényes organum a főispán.

Az ilyen örökös- és ellenőrzésre, talán egy államnak, sincs oly szüksége, mint épen a magyar államnak melynek népei nyelv faj és vallási tekintetben annyira különbözők és még mindeddig se tömörültek úgy össze, hogy az e tekintetek valamelyikéből felmerülő velletásokra ügyelni ne kellene.

Negyedik megjegyzése a megyék területi új felosztására vonatkozik — megengedi hogy annak rögtönzött keresztül vitele nem opportunus de az se vonható kétségbe, hogy az állam nem nézheti el azt, hogy olyan helyhatóságok, melyeknek részei négy, öt, sőt a királyhágón tul 10—12 darabban szétszaggatva léteznek, továbbra is ily alakban, vagy inkább alaktalanságban fenn-tartassanak, mert az ily területi alakzat mellett lehetetlen lenne akár a közigazgatás, akár az igazságszolgáltatás, akár a rendőrség, adókezelés, újonczállítás stb. ügyeknek foglalkozását észszerűen javítani, és kiadási tekintetben azon takarékossággal eljárni, mint minőt egy észszerűbb területi kikerekítés mellett elérni lehet.

Ezen megjegyzések után, azon kérdést veti: mi voltaképpen a 21-es biz. küldetése?

E kérdésre nem felelhet másként, mint így: „ami földadatunk lehet kettős; de annak mindenesetre azon része oldandó meg legelőbb, mely állami háztartásunk egyensúlyának helyreállítását, és az állam pénzügyeinek rendezését egyelőre, habár ideiglenesen, habár rendkívüli eszközök által is, de rögtön kivívja, s számunkra pénzügyi tekintetben biztosít néhány évre olyan állást, mely állásban s mely idő alatt az említett rendkívüli, s esakis ideiglenes eszközök helyett oly gyökeres intézkedéseket, és oly alapos reformokat állapíthatunk meg, melyeknek alkalmazása pénzügyeinket állandóan rendezze, s állami-háztartásunk egyensúlyát állandóan biztosítsa.

Legészterűbbnek tartaná mielőbb megszerezni azon adatokat, melyek által a jelen miniszteriális rendszernek szervezetét, erőforradított költségeit és bevételeit megérthetjük, hogy ezekről értesülve, megbíráshassuk mindazon a mostani főállás s rögtön semmi esetre meg nem változtatható törvényes állapot mellett lehetséges módokat, melyek által legnagyobb mérvben megtakarításokat lehet elérni, miket ha leszámítottunk, és egybevetünk majd, a már akkor bizonyára kezünk közt leendő 1875-iki költségvetésnek hiányával, tudni fogjuk az összeget, melynek fedezéséről ezen megtakarítások után mindig gondoskodnunk kell; ezt tudva, azon kérdést kell fölvetnünk, lehetne-e? és mi módon gyarapítani az állam jövedelmét, e rendkívüli szorongatott körülmények között rendkívüli eszközök által, e kérdésnél valószínűleg a kereseti és jövedelmi új adónak ideiglenes behozatala fogna szönyegre kerülni s ha még ezen adónak eredménye se fedezné a szükségeseket, akkor kellene az állam vagyon értékének felhasználásáról gondolkodni. Ha erre szükség nem lenne, minden esetre a megtakarításban, és jövedelemnek fokoztatásban, s ha még szükséges, a még létező állam vagyon értékesítésével is azon fokig kell haladni, míg az 1875-iki hiány teljesen fedezve és legalább 4—5 évre biztosítva nem lesz.

Hogy azonban ezen eredményeket és erre kívántató adatokat és ismereteket megszerezhessük, ehhez első sorban maga a kormány nyújthatna legeredménydusabb kezet, ha azon módokról, eszközökről elmondaná véleményét és nézetét, melyekről ő hiszi, és reményli, hogy jelen pénzügyi zavarunkból bennünket ki fognak segíteni. A ezért legkönnyebben elérhető, ha albizottságok küldetnének ki, melyek a miniszteriumokat oly csoportban, mint azok egymáshoz szorosabb kapcsolatban állnak vizsgálják át, s kellő ismereteket szerezve készítsenek javaslatot azon módok és eszközök felett, melyek által a jelen kormányzatot lehető legtakarékosabban lehet vezetni.

Nem szándékozik a centralisatio vagy decentralisatio elvi fejtegetésbe becsátkozni, egyikünk tulhajtását sem helyesli s e tekintetben azon utasítást adná az albizottságnak, hogy mind a közigazgatási, mind a bírósági és egyéb, mosta miniszteriumok által készelt azon teendők, melyeket a helyhatóságok elvégezni képesek és melyeknek teljesítése iránt elég biztosítást nyújtanak ezekre bizassanak. Ezek után előterjeszti következő határozati javaslatát:

Alakuljon a 21-es bizottságból három albizottság, melyeknek 1. egyike a) a honvédelmi és b.) a felső- és középiskolai, 2. másika a) a miniszteri elnökség b) a belügyi, c) igazságügyi d) vallás és közoktatási. 3. harmadika. a) A pénz b) a kereskedelem és közlekedés, c) az ipar és földmívelési miniszteriumoknak szervezetét beosztását, kezelési módját, ezeknek elonyeit és foglalkozásait, kiadásait és bevételeit tüztesen átvizsgálja, s helyzetünk szigorú követelményeinek megfelelőleg, a kiadásoknak szükséges apasztása, a bevételeknek pedig okszerű gyarapítása iránt lehető legrovidebb idő alatt egy oly javaslatot dolgozzon ki, melyben figyelve különösen a központban felhalmazott ügyek a vidéki helyhatóságok körébe szükségessé vált áttételére — azon erőlyes módokat és ha kell rendkívüli intézkedéseket is jelöljön ki, melyeknek alkalmazása által az államháztartás egyensulya rögtön helyreállíttassék, és egyelőre biztosíttassék.

Beszédét így fejezi be: Legyen szabad utójára pár szót mondanom arra nézve, amit előadásom kezdetén jeleztem, arra nézve t. i., hogy én az itt előadott nagyréteket, vagy tanulmányra mutató nyilatkozatoknak még egy más irányban is nagy hasznát látom.

En t. bizottság, bajainkat oly snlyosoknak, lektiz-düket oly nehézkén tartom, hogy azt csak mindnyájunk erejének kifejtése mellett vélem eszközölhetőknek. Nem a pártok összevadását, hanem szövetkezését értem. Erre pedig az itt folyó tanácskozások csak üdvös hatással lehetnek. Itten, habár gyorsírók jegyzik is föl, a miket mondunk, mégis inkább magánkörben levőknek tekintjük magunkat és mint társak és testvérek nyíltabban fejezzük ki azt, mi keblünk mélyében rejlik. Ez uton jobban megismerkedünk egymás nézetével, meg

tanuljuk becsülni ama, a miénktől talán különböző iyekezeteket, melyek a nagy bajok orvoslására irányozvák.

Ha így van, akkor szövetkezhetünk a nélkül, hogy elvi áldozatokat követelünk bárkitől is, szövetkezhetünk a törvényesen létező alapon, melyre mindenik rá áll és összevetett vállal diadalmaszkodhatunk a nehézségeken, melyeknek megoldását és legyőzését én más uton nem képzelhetem. Ajánlom határozati javaslatomat elfogadás végett. (Helyeslés.)

Péchy Manó gróf: tisztában van arra nézve, hogy miképen fogjuk fedezni a deficitet, de ehhez csak akkor fog szöhlalni, ha a kormány előterjesztései előttünk lesznek. A mostani rendszert, mely a jelenlegi kormányzásnak és háztartásnak alapját képezi tarthatatlannak tartja. Ezt részletesen indokolni és bizonyítani, felesleges.

A mi a centralisatiót és az autonómiát illeti, választanunk, illetőleg a törvényhozásnak választania kell az egyik vagy másik rendszer között; mert egy harmadik rendszer tudományos elméleti fejtegetésre ugyan bő anyagot szolgáltathatna, de a gyakorlati élet követelményeinek eleget tenni képes alig lehet határozottan kijelentni, hogy nem barátja a centralisatióknak azon egyszerű oknál fogva, mert ezen egész apparatus oly felette drága, hogy azt az állam meg nem bírja. Ezen kívül a protectióknak tág tért nyit, az pedig sem objectiv, sem subjectiv tekintetből nem helyes, sőt sok tekintetben felette káros.

A centralisatióval a magyar nép nem fog megbárátkozni, mert az felette lassu, drága és ellenkezik a nemzet geniusával.

Sokan azt állítják, hogy a parlamentarismussal nem lehet összegyeztetni a decentralisatiót és autonómiát. Az önkormányzat hasznos szolgálatokat tehet a parlamentarismussal, hogy ha akkép léptetettik életbe, hogy a parlamentarismussal érdekelében e kérdés helyesen oldattik meg és hogy ha bizonyos előkészületek tételnek, mielőtt az önkormányzat életbe léptetnének.

De továbbá, ha a személy és vagyon biztonság egy észszerű közbiztonsági és mezei rendőri törvény által nem fog mielőtt biztosított, hogy ha a vesztegetők a népet a választásoknál legalkotmányosabb jogok gyakorlásánál folytonosan büntetlenül corrumplálhatják és demoralizálhatják; minek csak észszerű választási törvény veheti elejét, mely ép oly mérvű sújtja a bujtogatót, mint feyitise a vesztegetőt; mindaddig, ha a törvényhozás még oly nagy összegeket költ is a népnevelésre, a nép nevelve még sem lesz és kulturai viszonyaink terjesztésének tetemes kárára és hátrányára demoralizáltak.

Tehát egy oly önkormányzatot, mely a felelős parlamentis kormányzat törvényes felügyelete alatt gyakoroltatik, az államnak jól felfogott érdekében sokkal üdvösebbnek, célirányosabbnak és hasznosabbnak tart, mint a centralisatiót; de a kormányzás bajainak okai nem csak abban rejlenek, hogy autonóm rendszerünk nincsen, hanem rejlenek parlamentünknek belsejében is.

Kell tehát a törvényhozásnak mindkét irányban segíteni. Kell a törvényhozás tartalmának idejét szabatosan meghatározni, nehogy a parlamentarismussal működés a miniszter egész idejét igénybe vegye, kell hogy a törvényhozás minél előbb meghozza az incompatibilitási törvényt, hogy a ministeri főtényezők és hivatalnokok képviselőik ne legyenek, kell hogy a házszabályok átvizsgálásának és hogy a főrendiház a kor kívánalmának megfelelőleg átdómíttassék.

Oly államtanács felállítását kívánja, melynek hatásköre a parlament keretében beilleszthető, ez lenne aztán hivatva előkészíteni a törvényjavaslatokat.

A mi már a megyék kikerekítését illeti, ezek helyes és ildomos kikerekítésének basisaul elismeri az ország észszerű területiális fölcsatását. De esakis lapjúl, mert ahhoz, hogy a közigazgatás gyors és egyöntetű legyen, egyéb is szükséges. Mindenekelőtt fölhangya a centralisatióval, szükséges az országot nagyobb megyékben minden kisebb királyi és mezővárosokat beosztani.

Szükséges ezenkívül, hogy minden járásban állíttassék fel egy ugynevezett árva bizottság, mely az árva vagyont commulatiue felvenné, jobban szeretné, ha az árva ügyeit a törvényszékek kezelnék. Szükséges az árva ezenkívül, hogy a megye hatóságába tartozzék az út és hidvámokat felállítani, hogy az ezekből bejövendő összeg segítségével az utakat és hidakat fenntarthassa.

Szükséges továbbá, hogy a hivatalnok szakvizsgálat letétele mellett alkalmaztassék.

Ami a tanfelügyelőket illeti, ezeket megszüntetné, tanácsosabb volna a tanfelügyelőket helyett mindenütt másodalispánokat választani, kik a tanfelügyeletet ellátnák, és nem is kerülne a dolog annyiba. Ami a domesztikát illeti, és ennek behajtását, mindenesetre a megyére bízna. Ami pedig az adó behajtását illeti, a közigazgatási közegek által ez könnyebben megtörténhetnék, mert ez a nép vagyonosodási viszonyait ismerik a mennyiben a nép közt inkább megfordulnak, és jobban ismerik az időpontot is, mely az adó behajtására alkalmas.

A mi a kisebb rendőri kihágásokat illeti, ezek minden esetre a közigazgatási közegek által elintézendők, mert utójára az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól való oly mérvű elválasztása, a milyen jelenleg nálunk fennáll, Europa egy államában sem létezik.

Ami már a főispánokat illeti a törvényhatóságok élén kell, hogy egy felelős kormányközé álljon.

A főispán törvényes joga ellenőrizni az adminstratiót, ezen ellenőrködés ne legyen illusorizs, hanem való-ságos, ha a megyéknek nagyobb hatáskör adatik, a megyei tisztviselőknak fontosabb teendők lenne, mint pl. az adóbehajtás, a bagatellellyek elintézése, akkor igen szükséges, hogy ezen ellenőrködés valóságos legyen és hogyha netalán vétkes hanyagság vagy mulasztás miatt valamely tisztviselőt a főispán állásától suspendálna, a főispán által eszközölt suspendálás helyessége vagy helytelensége felett, vagy a miniszterium, mely az országgyűlésnek ügy is felelős, vagy pedig a törvényszék, itéljen.

Ellenőrködést gyakorolna a főispán csak a politikumban hanem minden a közigazgatási ágakban alkalmazott kormányzati közegekre is, melyek a megye terüle-

tén belül vannak, mert végre a főispán a felelős közeg és képviseli a kapesot a megye és a kormány közt.

A törvényszékek számát kevesíteni ohajtja. Kívánja a közigazgatói intézmény létrehozását, a mi a járásbíró-ságok számának apasztását vonhatná maga után. Ha a szöbeliség behozatnék eltörölhető lenne a legfőbb ítélőszék, a mostani rendszer mellett pedig felesleges a semmitőszék. A megyék kikerekítését szerette volna bizottság által kidolgoztatni, és nem helyesli annak rögtönözve történt elő-terjesztését, utalván Anglia példájára, hol ily fontos kérdések évekig tartó előzetes viták tárgyát képezik.

A honvédséget fokozatosan kívánja fejleszteni. Meg-takarításokat lehet tenni az újonczozásban, hogy t. i. ne fogadtassanak el mindenféle fölrökkant békák és abban hogy a legénység gyakorlatokra ne oly számban hívassék be. Ezzel a kiadások tetemesen csökkenének s a honvéd-ség fejlődésében nem gátoltatnék.

Péchy Tamás. Azt hitte, hogy a bizottság feladata lesz: gyökeres reformokat hozni létre, elfogadja azonban az előtte szöhlők által elfoglalt álláspontot és ehhez képest mondja el véleményét. Ohajtja a decentralisatiót s a bagatellellyeknek a közigazgatási közegekre ruházását, ohajtja, hogy a megye visszahelyeztessék közigazgatási jogaiba. A közlekedési ügyeknek a közutakra vonatkozó részét a megyékre kívánja bízni. Nem ellenzi a vámszedést. A nevelésre való felügyeletet átadná szintén a megyéknek és eltörölné a tanfelügyelői intézményt. A földadóbeszedést teljesen a megyékre bízhatónak hiszi, a kormány ellenőrzése mellett. A megyei házispántár szükségletét maga a bizottsány állapítaná meg azon összeg, mely az állampénztárból a domestica javára adatik, minden törvényhatóságnál egyenlő perzenttel szabassék meg; ha a törvényhatóság azután a maga költségét ebből nem tudná fedezni, járuljanak azonkívül saját polgárai-nak megadóztatása által ezen költségek emeléséhez. Ellenzi az árva vagyon commulatiue kezelését, de szükségesnek tartja, hogy az illető hatóságok a kezelésre nézve eljárás szabályokat készítsenek és azokat szigoruan keresztülvi-gyék. Az igazságszolgáltatást szeretné ugyan egészen a megyékre bízni, de elismeri annak jogosultságát a mit erre nézve Ghyeyz Kálmán modott, azonban egy a törvény-nyszékek mint a járásbíró-ságok számát tetemesen csök-kenetné. A codexek elkészítésére határozottan utasítandó-nak véli a kormányt.

A semmitőszéket eltörölni kívánja. A vasutársá-ságok által az állam ellen támasztott követelések ügyét tisztázatni ohajtja. Szintugy tisztába hozandók a netalán illetéktelenül felvett kamatbiztosítási összeg ügyei is. A megyék tervezett új beosztását nem fogadja el. Sürgős-nek tartja az önálló magyar jegybank felállítását. Az ál-lam vagyon eladását csak akkor tartja kívánatosnak, mid-őn az ország kedvező anyagi állapotban lesz s csak előny-ösen értékesíthetnek. A nagyobb mennyiségű nyugdíjak terhére azokra kivetendő adóemelést alól szeretné könnyí-teni. A honvédséget erőlyesen fejleszteni kívánja mind-addig míg a magyar hadsereg fel nem állíthatatik. A ka-tonai tudományok elemei már az iskolában is taníttassanak. A földmívelési miniszteriumban lehető megtakarításokat egyelőre alárendelt fontosságúknak tartja.

Zsedényi Ede: Igen hosszú praefatiótban el-mondja az angol pénzügyi departement szerkezetét azon következtetést vonja le belőle, hogy nálunk is a pénzügyi-miniszter saját felelőssége alatt nyújtsa be a budgetet és védelmezze nemcsak a saját, hanem kollegáinak költség-vetését is. A pénzügyi igazgatóságok és adóhivatalok csökkenéséhez, valamint a központi igazgatás költségei-nek leszállításához hozzájárul. A bányák és vasművek, államjavak és erdők ügyei egy külön fölállítandó földmí-velési miniszteriumhoz hogy teendők át, melynek legalább ideje lesz ezen ágak üzleti eredményeit tanulmányozni. A közlekedési miniszteriumot megszüntetendőnek tartja; az államvasutak előbb-utóbb eladandók lesznek, ha a 153 millió kölesönt vissza akarjuk fizetni, s azért a netalán megüresülendő igazgatótanácsosi állomásokat nem kel-lelne betölteni. Az igazságügyminiszteriumot sem tartja föltétlenül szükségesnek, legelőbb csak addig, míg a co-dexek elkészülnek, de határozottan utasíttatni kívánja, hogy adjon be mielőbb törvényjavaslatot 1.: a polg-perrendtartás hiányainak orvoslásáról, 2.: a törvényhozási bírúknak megengedendő áthelyezése iránt 3-szor az 1-ső bíróságu tszékek kevesítése és 4-szer a megyei tisztvi-selők felhatalmazásáról, hogy az ugynevezett „bagatellel” és 500 fitnyi összegben alóli követelések felett bírás-kodhassanak; elfogadja a semmitőszék eltörlését és indít-ványozza, hogy az ügyvédek száma minden municipium-ban meghatározottassék. Szükségtelennek tartja a Felső-g személye körüli miniszteriumot is, nem ellenzi azonban, hogy az föntartassék míg a jelenlegi miniszter áll e téreza élen, de a személyzet két titkáron kívül szüntetessék meg. A tanfelügyelői intézmény eltörlendő és a közokta-tási miniszteriumnál alkalmazott fogalmazók száma 53-ról 30-ra redukálendő. A kereskedelmi és honvédelmi mi-niszteriumokra nézve Ghyeyz véleményéhez járul, de figyelmezteti a honv. ministert, hogy 1875-re az eddigi költségnél többet semmi esetre elő ne irányozzon. Végül azt ajánlja, hogy a bizottság előbb az általános vita után a vezérlekre nézve tisztába jöjjön s csak azután küldessék ki az albizottság.

Csengery Antal elnök: Mielőtt előadásának tárg-yára áttérne, előlegesen akar egynehány megjegy-zést tenni.

A hirlapok sokat foglalkoznak azzal, mit lehet, mit nem lehet várni ezen bizottságtól.

Más országokban hasonló súlyos viszonyok között a sajtó és közönség tervekkel, javaslatokkal halmozza el a kormányt és parlamentet, vagy annak bizottságát. Nálunk a sajtó nagy része elégnék tartja konstátálni, hogy a parlament kiküldöttjeinek tanácskozásától, nincs mit várni.

Meglehet, hogy nem annyi és nem az lesz a bi-zottság tanácskozásának eredménye, amit tőle azok várnak a kik több oldalról ily bizottság kiküldését javasolták. Részéről azt hiszi, hogy e bizottság működésének poz-itiv eredményei lesznek.

De ha pozitív eredményei nem lennének is e bizott-ság működésének, ha csak azt konstátálná is, mit nem

lehet tenni, részéről ez is nagy nyereségnek tartaná. Sok illúzió oszlanék el, sok nagy követelés hallgatna el, s a kormányzás e nehéz időkben, — bárki üljön a kormányon, lehetőbbé válnék az által, mert nem várnának, nem követelnének tőle lehetetlenséget. Az ország a nemzet pedig ott fogja keresni pénzügyi bajainak orvoslását, a hol kell, a hol találja minden nemzet. Nehéz körülmények között, egy embernek is össze kell szednie minden erejét, hogy bajából menekülhessen; nemzetek is csak nagy erőfeszítéssel, csak súlyos áldozatok árán emelkedhetnek ki válságos viszonyok közül.

Az államférfiak ez egyszerű igazság elismerése és alkalmazása helyett, több tekintetből, már csak azon oknál fogva is, mert nem mindig népszerű, hajlandók másutt keresni az orvoslást. Panacéákat keresnek. Ilyen panacéának tekintik egy idő óta nálunk pénzügyeink rendezésére nézve mindenik pártnak, általában a közigazgatás átalakítását.

A szónok ezután, közel két óráig tartott beszédében előadja nézeteit a közigazgatásról és különösen az önkormányzatról.

Beszédének a részét a gyorsiroda is csak holnap közli, azt kivonatban utánpótljuk.

Ülés vége 3 és fél órakor.

Vidék.

N-Becskek, 1874. január 16. Torontárvármegye főügyésze kérvényt nyújtott be a pancsovai magyar királyi törvényszékhez a megyei bizottság meghagyásából, és pedig mint magyar megyének, magyar főügyésze, a magyar királyi törvényszékhez címelve, magyar nyelven szerkesztette beadványát.

Tegnap visszakajta a pancsovai törvényszéktől a kérvényt, e következő határozással végzést ellátva.

Nr. 12744. Bescheid. Sobald Gesuchsteller dieser Eingabe eine legale deutsche Uebersetzung beigebracht haben wird, erfolgt weitere Erledigung. Von K. a. Gerichtshofe Pancsova 10. november 1873. Popovics m. p. adj.

A szent István koronájához tartozó bírodalomban, ahol a király esküje biztosítja a nemzetet az országos törvények megtartásáról és megváltoztatásáról, ugyan annak a királynak törvényszéke azt nyilatkoztatja ki hivatalosan: hogy a deutsche Sprache legal, hogy következésképpen a magyar nyelv törvényellenes és a kényvenyező hatósági ügyészeknek ez okból megtagadják az igazságszolgáltatást.

Tessék t. szerkesztő urnak meghatározni, minő eslekmények közzé sorolandó a pancsovai törvényszéknek ama ténye? mert én kérdeznél bátorodom: van-e abban a törvények iránti tisztelet? szabad-e egy királyi törvényszéknek az országos törvényeket sérteni, midőn ő felsége azok megtartását esküvel biztosította? nem fog-e erre Mileties tapsolni? és hova vezet ily eljárás szemben a mi türelmünkkel?

r. l.

A fennebbi kérdésekben a válasz már befoglaltatik. Figyelmeztetjük a tisztelt igazságügyi miniszter urat az alatta álló közegok eljárásának szemeltartására. Ha egy magyar kir. törvényszéknek eltérnek ily rakonzátlankodás, akkor ne csodálkozzunk azon barankol agitatorok vakmerőségén, kiknek kenyerök a politikai igaztás.

Szerk.

Külföld.

Budapest, január 19.

A porosz képviselőház f. hó 16-diki ülése igen viharos volt. Mint a távirat értesít: Bismarckot Biesanbach Schorlemer és Malinkrott ultramontán képviselők hevesen megtámadták. Bismarck önvédelmében annyira érdekes, mint indikret részleteket mondott el az 1866. évi magyar invazionális csapatok alakítása és Lamarmora könyve felől. Bennünk különösen az előbbi érdekelvén, kíváncsiak vagyunk az emlékeztetésekre.

Schorlemer ur — mond Bismarck beszédének folyamában azt állítja, hogy én 1866-ban a magyar és a dalmát ezredeket a lázadásra felszólítottam. Ez egyszerűen nem igaz s ha a képviselő ur tőlem a legvilágosabb, általános tudvalevő tények iránt, minő például az is volna, hogy ma a nap sít, bizonyítékokat követel, melyeknél rögtön nem állhatni elő, amily bizonyítékokat azonban a képviselő nyilvános, senki által nem tagadott tényekben sokszor követel, ugy csak azt bizonyítja, hogy jól ismeri vitakozási iskolása szabályát, mely abból áll, hogy mindig csak behozhatókat kell követelni s a centrum, mint vitakozási eszközt, valóban mindig csak azt hangoztatja. Sok dolog van, melyek köztudomásuak; de melyek tudományos bebizonyításában könyvek és értekezésekre lenne szükség. Az 1866-diki tényeket illetőleg azonban a képv. urnak kellene bizonyítani. Köztudomásu, hogy magyar hadifoglyokból ill magyar legió alakult. E tekintetben már a háboru kitérőre tették nekünk ajánlatok; de én azokat visszautasítottam, bár nagy felelősséggel járó dolog volt egy miniszterre nézve az oly feyverképes bírodalommal való harczban, minő Ausztria — a mi feyverképeségünk ekkor nem volt kipróbálva — valami segélyt visszautasítani, mely a hadjog szerint lehetséges; ez az ellenfeleink nem kellő tekintetbevételé lett volna. Mint-hogy azonban én mindig arra számítottam, hogy az Ausztriával való viszonyok ne erőszakoltassanak a kibékíthetlen viszályig — s ez irányban egészen ő apostoli felsége adtam meggyőződésemnek kifejezést még azon pillanatban is, midőn hadesapataink már utban voltak; még akkor is javaslatot tettem, melyek könnyen megegyezésre vezethettek volna; minthogy tehát ily szándékaim voltak, a háboru elején az említett ajánlatokat erősen visszautasítottam s csak azon perczben, midőn a sadowai csata után Napoleon császár táviratilag, belevegyülését kilátásba helyezte, csak e perczben így szóltam magamhoz: országom irányában nincs többé jogom, a védelem és hadviselés bármely módját, mely hadjogilag teljesen megengedett, elmellőzni; mert nem hagyhattam a dolgokat addig fejlődni, hogy si-

kerünk Franciaországnak a színpadon való megjelenése által ismét kétségessé váljanak. Igaz, hogy Franciaországnak akkor igen kevés csapata volt; de a francia csapatoknak csak kis segélye elég lehetett volna ahhoz, hogy a számos délnémet csapatokból, melyek igen jó, de nem szervezett anyagot képeztek, egy igen derek hadsereg képeztessek, mely minket azonnal állam állásba helyezett volna, hogy Berlint fedezték s az által Ausztriában kivított minden sikerünket feladjuk. Ekkor, a védelmi kényszerítés pillanatában, nem szerveztem ugyan legiót; de szerencsére meghatalmazást adtam. Mi van abban forradalmi.

Malinkrott azt is szemére vetette Bismarcknak, hogy a Rajna balpartjának egy részét Franciaországnak át akarta engedni. Bismarck ezen állítást „vakmerő hazugság”-nak jelentve ki, így folytatta:

En soha senkinek egy falu vagy egy talpalatnyi föld átengedését sem helyeztem kilátásba. Mindaz, a mi e tekintetben állítatik és hírként cirkulál, nem egyéb vakmerő, tendenciosus hazugságnál, mely személyem befektetésére czéloz. (Viharos tetszés.)

És én ajánlanám azon uraknak, kik a „vallás, kereszténység és az igazság” érdekeit képviselik, hogy válogatásbakk legyenek vádjaiukban, s ne kapjanak fel minden hangot készpénz gyanánt. Van egy közmondás, mely a madárról és fészekéről szól. Nem akarom ezt itt alkalmazni, de bizonyos, az ez urak eljárása saját kormányukkal szemben, melyet a külföld előtt be akarnak moeskolni, semmivel sem különb és tisztább.

Az új pápa választására vonatkozólag a bécsi „Presse” figyelemre méltó közleményt hoz, melyből átvesszük a következőket: „A pápa választás ügye új stadiumba lépett. Biztos forrásból értesültünk, hogy az olasz kormány körsürgőnyt bocsátott ki, melyben teljes szabadságot biztosít a konklaevnak. Ezen jegyzék feleletnek tekinthető azon aggodalmakra, melyek által a Vatikánban a pápaválasztási szabadságok módosítását és a választási hely megválasztását indokolni akarták. Ezen jegyzék azonban nem a „K. Ztg.”-ban megjelent okmány alkalmából bocsátott ki.

Korábbi időről van kelteve, s az olasz kormánynak, a fenförgő fontos kérdésben való önkéntes nyilatkozatának tekinthető. ... A valamennyi olasz diplomatiái képviselőhöz intézett jegyzékben a római kormány megígéri, hogy azon hely, hol a konklaev működni fog, a legnagyobb szabadságot és biztonságot élvezendi, s hogy a konklaev működésére az olasz kormány semmi befolyást, vagy nyomást sem fog gyakorolni.

Különfélek.

Budapest, január 19.

Azországos árvamenház és gyermekkert-egylet kebelében kolera-árvaház állítatván föl, ezen utóbbi intézetbe a kolera miatt árvasággal jutott gyermekek fölvetettek, s pedig: 1. Azon vidékek mindkét nemű árvai, amelyek a járvány leginkább dühöngött s ezen kívül a rosz termés miatt éhínség által is sújtva vannak, a fölvetélnél előnybe részesülnek. 2. Az illető község hatóságának biztosítania kell az egyesületeket arról, hogy azon községben, honnan az árvát fölküldik, a járvány teljesen megszűnt. 3. Az illető község hatósága szavatosságot vállal arra nézve, hogy az árva gondozását, ha azt az egyesületek másként elhelyezni nem tudnák, az árva 7-ik éve betöltével, a törvény értelmében is kötelességének tartandja. 4. Az „ország. árvamenház és gyermekkert” csak oly árvákat vesz föl, kikről hivatalosan bizonyítottatik, a) hogy atya és anyátlanok s szülők egyike legalább a járványban esett áldozatul, b) kikről egyházilag, kerületi orvos által illetőleg községileg kimutatattatik, hogy 3 évnél nem fiatalabbak, s 6-nál nem idősek, szegények, gyámoltalanok, htműlőttak, épek és egészségesek. Mindez részint keresztlevelet, részint hatósági és orvosi bizonyítvány által igazolandó, mely okmányok törvény szerint és mindanynyian bélyegmentesek. A fölvetel iránti kérvények Kralovszky Istvánné asszonysághoz, mint a kérvény bíráló bizottság elnökéhez (Pest, váci-utca 19. sz.) intézendők.

Az alakítandó terevárosi klub ideiglenes bizottságának programját egész terjedelmében közöljük: „Terevárosi klub” cím alatt egy társulat alakul, mely barátságos és társadalmi érintkezés által humanitarius eszméket terjeszteni, közügyeket megvitatni s a corruptió ellen, ahol az mutatkoznék nyilvánosan küzdeni fog. — A „terevárosi klub” követelni fogja tagjaitól, hogy az ország törvényeit és mások politikai és vallási álláspontját tiszteletben tartás s a becsületet meg ne támadják. A „terevárosi klub” tiszteletben fog tartani minden nyelvet; de egyuttal figyelmeztetjük tagjait, hogy az, akik azok, akik nyilvános, díjazott vagy díjtalan hivatalt viselnek, az állam nyelvét kötelelesen értsék. Ott, ahol az erkölcsi határozottság erélyvel párosul a küzdelezen, eredmény nem maradhat el. A „terevárosi klub” igyekeznél fog: ott ahol az ország törvényeinek szó szerinti szövege nem elégséges, és ott ahol a cliques az indolentiából tőkét akarnának csinálni, oktatólag hatni; a polgártársakat működésre s a valódi szabadság elérésére serkenteni és így lassan, de annál biztosabban a polgári tökéletesség szentélyét építeni és föntartani. Vajha minden polgártársunk igyekeznék ezen szentély fölépítéséhez egy-kövel járulni, hogy így az összes jóra való polgárság által óhajtott cél eléréssék.

Paulay Ede felől megvalósult azon hir, hogy elhagyja a nemzeti színházat. A „Magy. Polg.” írja legközelebbi számában, hogy a kolozsvári nemzeti színház választmánya a napokban felkérte Paulayt, hogy a kolozsvári színház művezetésének elvállalása iránt személyesen értekezendő menjen Kolozsvárra. Paulay a meghívást elfogadta, s a napokban Kolozsvárra fog utazni. Nincs kétség benne, hogy az egyezmény létrejö, s Paulay a kolozsvári színházról fog keresni és találni méltó teret szép tehetsége számára, mely egy idő óta a budapesti nemzeti színházról nagyon háttérbe szorítottatott. Kolozsvár nagyon örvendhet, hogy a színházi bizottságnak Paulayt sikerült megnyerni. O nagyon értelmes, s ritka szakisme-

rettel bíró egyén, ki képes lesz a kolozsvári színházat felvirágoztatni.

Bremában nemzetközi gazdasági kiállítás fog tartatni f. é. június 13—21-ig. A hivatalos lap legközelebbi számában közzé teszi, miszerint azok, kik kiállítani akarnak, az illető tárgyakat f. é. april 1-jéig bejelentésük. A kiállítás részletes programja a budapesti ország gazdasági egyeletnél megtekinthető. Részletes felvilágosítást nyújt a kiállítás irodája (Breeders-Strasse, 11-ik sz.)

A nemzeti színházban ma este megkerült Molièrenek a mult alkalommal Budán feledett kis vigjátéka is a „Pórus járt negédek.” A budai közönségnek multkor nem igen tetszett e kis darab; a pesti színház közönsége sem valami rajyon lelkesedett rajta, de két édes testvére a „Kénytelen házasság” és a „Cocu imaginaire” két Sganarelle azért elég testvériesen megosztotta vele a közönség tetszését. E két testvér-csillagzat közt ez is megfogja tenni évenkénti pályafutását a repertoiren, s nem nem lesz érdektelen estéje a nemzetiszínházban, ha Molièrenek ezen 3 kis tréfája egy évben párszor elcsattanik a színpadon, főleg akkor, ha a szereplők oly kielégítőleg működnek közre, mint ma este. A nemzeti színház játéka: kedd, jan. 20. „Tell Vilmos”; jan. 21. „Csók” har madzor; január 22. „A bolygó hollandi”; január 23. „Plumet öröksége”; január 24. „Próféta”; január 25. „A betyár kendője”; január 27. „Próféta”; január 28. „Csapodár”; január 29. „Fra-diavolo”; január 30. „Valeria”; január 31. „Lohengrin.” — Budán a „Csók”-ot szombat, január 24-dikén adják először.

Betegtszettek érdeklő jótékonyaságot gyakorolt Schlehta Antal Vizeze, orvostudor, a wartenberg-auf grosskali-i hideg vizgyógyintézet igazgatója. Gyógyintézetében alapítvány létezik, mely abban áll, hogy évenként egy beteg tiszt 40, vagy két beteg tiszt 20—20 hótén át, vagy több tiszt is rövid tartam arányában az első osztály szerinti ingyenes élelmezés és egyszermind ingyenes orvosi ápolás végett a nevezett gyógyintézetbe felvétetnek, hatvan hét tartamára egy, illetőleg a főlebb említett arányban két vagy több tiszt számára kiszélesítve.

Egy elutasított kérése hozza. A „Szabadka” írja legközelebbi számában: Retter Károly néptanító, özvegy Magyar szül. Fridrich Juliához elmenvén, őt nül megkérte, ki a kérést szép módon visszautasította. Beszélgetés közt Retter Károly kiment a konyhába, alkalmasint hogy pisztolyának kakasát felhuzza, s mindjárt visszatérvén, kérte Magyar Juliát, hogy neki emléklét egy képet adjon imakönyvből; a nő fejét lehajtva halgatta őt; ő pedig így folytató: „eljött a percz — el kell válnunk!” s e szavakra pisztolyt sított reá, melyvel fejét oly súlyosan megbeszé, hogy eszmélet nélkül a padra borult. Retter Károly a tett elkövetése után megzavarodva, nem is az ajtón, hanem az ablakon át az udvarba, — s innét, ismét a ajtót mellözve, a kapun keresztül távozott, s egész nap bujdokolt; este hazaérkezvén a vigyázattására oda állított közegek által a biztos elé vezetett, ki amidőn őt letartóztatandónak kijelenté, ő kettős esővíz pisztolyát kirántva s azt szájának tartva, egyszerre kilötte, mire agyveleje e vére szétfolyt a szobában. Örült szenvedélyének tehát a férfi áldozata lett; a nő pedig mint halljuk már veszélyen kívül van.

Rövid hírek. Temesvártt egy fiatal ember nül akart venni egy jó családból való lányt; a viszony azonban felbomlott s a vőlegény a menyasszonynak leveleit — ismételt felszólításra — csak azon feltétel alatt adta vissza, ha a leány szülei 40 firtot neki kifizetnek; ezen összeget a lovagias vőlegény menyasszonynak adott ajánldékok árán követelte. — A király számára Turia Remete közelében (Ungmegye) levő korona bírtokot képező erdőszegben, nagy tilost szándékoznak kihalítani, s az erdő közelében ő felsége számára valasztékelyt fognak építeni. — Józsika Kálmán báró „Messaline” című öt felvonásos drámát írt, melyet Prielle Kornelia asszonynak ajánlott. A mű Fekete Bernát kiadásában jelent meg. A szabadkai ö egyelet által rendezett bankett 628 firt 55 kr. tiszta jövedelmhez hozott.

Nemzeti színház. Kedd január 20. „Tell Vilmos” opera 5 felvonásban.

Táviratok.

Páris január 18. A „Journal de Paris” tudni véli, hogy azon utasítások, melyeket Bismarck legújában Armin grófnak adott, kizárólag egyházi kérdésekre vonatkoznak. Állítják, hogy Bismarck erre vonatkozólag Németország összes ügynökeihez bizalmas jegyzéket mentesített, melyben kijelenti, hogy Németország kész a vaticánban uralkodó jezsuiták ellen körmuszakadtik küzdeni.

Páris január 18. Az „Opinion Nationale” a republikánus baloldal közlönye így ír: azon ecclatans eredmények daczára, melyeket 10 év óta kiváltak, a poroszok még sem sajátították el győző azon nemes szokását, mely tiltja neki a legyőzöttet gyaláznai. Beszédük heveségével szemben a hallgatás az egyedüli válasz, mely egy nagy, de szerencsétlen néphez illik.

Versailles, január 17. (A nemzetgyűlésből.) A gyűlés elején Broglie és Decazes számos képviselő által vétetnek körül, kik a német lapok ellenséges érzületű cikkeit felől kérdezősködnék. Midketten megnyugtató fölvilágosításokat adnak és azt állítják, hogy a Német és Olaszországokhoz való viszonyok kitűnők. Ezután megkezdődött a vita a baloldal azon módosítványa fölött, mely arra akarja a kormányt kötelezni, hogy a maire-kelet a munciepális bizottsági tagok közül nevezze ki. Broglie ellenzi e módosítványt és azt mondja, hogy oly intézményre van szükség, mely kielégítő biztosítékot nyújt a konservatív éroeknek; egy égető bajon kell segíteni, a jelen eszközök nem elegendők. Broglie Thiers tanuságára hivatkozik, és azt mondja, hogy teljes hatásu gyógyszerre van szükség, nem pedig félhatásra, a milyen a módosítványban javasoltatik. Ezután a módosítvány 343 szóval 329 ellen elvetették. — Burgoing báró Szt.-Pétervárra utazott, hogy ott kereskedelmi szerződés ügyében értekezzen.

Szerkesztői mondanivalók.

A eskulapnak. Mind a cikket, mind ajánlatát közönnel fogadjuk.
 N. Becakerek. e. Reméljük mielőbb lesz önöknel elég anyag a levelezésre.
 R. A.-nak Vácott. Ajánlatát szívesen elfogadjuk, de t. példánnyal a folyó evnegyedigre már nem szolgálhatunk.
 S. Szarvason. Szíveskedjék a beklüdtöt kéziratall rendelkezni.

Közgazdaság.

Budapest, január 19.

Az osztrák nemzeti bank közgyűlésén január 17. Pipitz lovag olvasta föl az üzleti jelentést, melynek Magyarországra vonatkozó része így szól: „Nem lesz érdekelt egy pillanatig azon körülménynél időzni, hogy mit igyekezett tenni a nemz. bank, az 1873-dik év oly súlyos körülményei között, Magyarország pénzforgalma s hitelügyeért. A nevezetes összegek, amelyekben a magyar fiókok összes hitel-engedményeinkben érdekelvük, részben már 1873-dik évi zárszámadásainkból láthatók. Midőn e számokra utalunk, itt még adatokat kell ezekhez csatolni, melyek szükségesek, hogy Magyarország részvételt a nemz. bank által az egész monarchiában engedményezett hitelben teljes világossággal előtintessük.

1872. végén a nemz. bank leszámítolási és kölcsönei Bécsben és az összes fiókokban 195³/₁₀ millió tett; a magyar fiókok dotatója ekkor 40 millió volt, vagyis mindkét t.illet összes állagának busása 20 petje.

1873 végén a leszámítolási s kölcsön-üzlet a monarchia mindkét felében 237³/₁₀ millióra ment. A magyar bankpiacokon Magyarország összes forgalmának rendel-

kezésére bocsátott összegek 1873 végén egészben 60¹/₁₀ milliót tettek. Ha ehhez azon 12¹/₂ milliót számítjuk, melyek 1873 végén, az említett összegek kivül, kizárólag vagy legnagyobb mértékben magyar érdekekért külön hitelek alakjában a bécsi bankpénztárnál folyamatban voltak, ez Magyarország nézve 72⁶/₁₀ milliót tesz, vagyis 30 százalékját a nemz. bank által a monarchia mindkét felében adott hiteleknek.

Az üzleti év nyereségéből ezuttal a tartalék alaphoz 798,695 frt 53 kr. adatik, miáltal a tartalék 18 milliót ér el, s ezutánra több oda nem fizetettik. Egy-egy részvényre felévi osztalékul esik 37 frt, mi az első felévi osztalékkal együtt 67 frtot vagyis a tőke 11¹/₆ százalékját teszi.

A zárszámadásokból szóló jelentésben foglaltatik a következő rész:

„A tartalékalapból 1873-ban a be nem fizetett 554,837 frt 34 kr. összegű váltókból előre láthatólag származó veszteség fedezésére 300.000 frt vétetett. A be nem fizetett váltókból esik: Bécsre 1 db 840, frt, Krakőre 1 db 3500 frt, Laibachra 3 db 10,800 frt, Budapestre 73 db 241.580 frt 20 kr. Debreczenre 23 darab 27.000 frt, Temesvárra 177 darab (Nyugtalanág) 271.117 frt 14 krral.

A magyarországi leszámítolási üzletnél előfordult nevezetes veszteségek annak szükségességét bizonyítják, hogy a bank legfelsőbb vezetőségének, már a bizottság érdekében is, a teljesen indokolt ellenőrzés jövőre is biztosítva maradjon.

A gyűlés részéről fölemlítendő, hogy az absolutorium egyhangulag megadott; s az igazgató tanácsba Seanari ismét, Tennebaum és Engel újonnan megválasztattak. Egy részvényes felszólalása folytán az elnök kijelenté, hogy az államnak kölcsönzött 80 millió frt pere-

meg van nyerve; de ezt tartalékul használja föl a bank pressio gyakorlása végett.

Bortermező társulatok alakítását indítványozza Rekutsek János a „Gyöngyös”-ben mind a termelés, mind az értékesítés könnyebbítése végett. Oly hasznos eszme, mely maga magát ajánlja, s mely mindenké daczára még mind ez ideig nem tudott állandó gyökeret verni.

Budapesti gabnatözde, január 19. A buza iránt a hangulat határozottan kedvezőbb volt ma. Az ajánlott minőségek teljes áron keltek. A forgalom 40,000 mázsa körül. A többi gabbanemétekben az üzlet korlátozott, az árak változatlanok. A határidei üzletben a buza 8.15—8.20; a zab 2.25—2.26; a tengeri május és júniusra 5.—5.03 kr.

Budapesti értéktözde január 19. Befektetési papírok és malmskra nézve a hangulat kedvező; az árfolyamok javultak. A bankok ellenben csaknem mindnyájan alacsonyabban záródtak. A vasuti kölesön 97.75-n kelt s ugy is záródott. Az erdélyi földterhem. kötvény 74.25. Pesti kereskedelmi bank záloglevelei 85.25—85.50; lánchidelsőbb. 83. A bankok közül az angol 37-en kelt s marad magyar hitelbank 135, a munitcipál 28-on; a földhitelbank 59, a franko-magyar 36-on; de mindnyája lanyhán. A helyi bankok közül a takaré- és hitelbank 59—59¹/₂; az országos központi takarékpénztár 68; a külvárosi 56-n kelt. A malmsok lanyhán. A Lujza 145—146; a molnár- és süttők 210—214; hengermalom 740; Pannonia 400. Magyar gőzhajtótársaság 9 frt. A magyar biztosító-társaság 900 frton kelt. Az értékek kevéssé változtak. Az ezüst 107.75; a porosz pénztári jegyek 1.09; londoni váltó 113.75; párisi 44.90-n záródott.

Felelős szerkesztő Huszár Imre.

A budapesti áru- és értéktözde hivatalos árjegyzései 1874. január 18-án.

Gabona-árak.		Vámmászánkint		Részvények.		Magy. vasuti köles	
Hang.	Befiz.	Font	Fr.	Adva	Tartva	Adva	Tartva
Buza, bászági ó v. uj	83	7.60	7.75	515	900.	97.60	97.90
" " " " "	85	7.85	7.95	200 Haza	315.	153.	153.50
" " " " "	87	—	—	300 Pannonia	365.	112.	114.
tiszav.	81	7.45	7.60	100 Pesti bizt.	64.	241.	241.41
" " " " "	83	7.75	7.85	200 Hunnia	83.	95.	96.
" " " " "	85	—	—	300 Unió	165.	102.	102.8
pestm.	81	7.40	7.55	200 Pesti közuti vaspálya	336.	41.50	42.
" " " " "	85	7.90	8.05	200 Budai	80.	102.	102.8
" " " " "	87	—	—	200 Budai hegyipálya	50.	52.	52.2
fehért.	87	7.60	7.70	80 Munitcipális hitelintézet	28.	218.50	219.50
" " " " "	85	8.05	8.15	85 Angol-magyar bank	37.	268.2	268.7
" " " " "	87	—	—	166 Magyar általános hitelbank	135.	212.50	213.50
bácskai	81	—	—	200 Franco-magyar bank	36.	467.	470.
" " " " "	85	—	—	100 Magyar általános földhitel-társ.	59.	212.50	213.50
				50 Takaré- és hitelegylet	59.	467.	470.
				50 Buda-ó-budai népbank	36.	212.50	213.50
				100 Iparbank	40.	467.	470.
Rozs 80 font után				200 Budai kereskedelmi és iparbank	195.	212.50	213.50
Árpa, maláta 72 " " "				500 Pesti kereskedelmi bank	787.50	212.50	213.50
abráknak 72 " " "				200 Pesti iparbank	439.	212.50	213.50
Zab 60 " " "				100 Budapesti kézművesbank	69.	212.50	213.50
Tengeri, bászági, mérője				70 Pesti egyleti bank	36.	212.50	213.50
másnemű		4.45	4.50	50 Hivatalnok hitelegylet. I. em.	48.	178.	180.
Köles 83 " " "		4.40	4.45	80 Kisbirtokos hitelintézet	69.	93.50	94.
Repece, fekete 75 " " "		—	—	100 Országos közp. takarékp. 5 ^o	69.	85.	85.50
bánati 62 " " "		—	—	1000 Pesti hazai	2420	91.50	91.60
				100 Budapesti fővárosi	183.	31.	31.50
				100 Közbányai takarékpénztár	67.50	89.50	90.50
				100 Külvárosi takarékpénztár	42.	13.	14.
				40 Szentendrei takarékpénztár	62.	22.50	23.50
				60 Újpesti takarékpénztár	34.	29.50	31.50
				500 Árpád malom	55.	13.5	14.
				500 Blumféle	37.	20.50	21.50
				500 Concordia	270.	13.5	14.
				200 Erzsébet	105.	13.5	14.
				160 Luiza	145.	25.	26.
				200 Molnár- és sütők	214.	21.	22.
				200 Hengermalom	740	—	—
				300 Victoria	92.	—	—
				100 Első budapesti	609.	—	—
				100 Budai gyárudvar	22.	—	—
				1000 Pannonia	400.	—	—

Értékpapírok.
Allampapírok.
 Magy. vasuti köles. 120 frt. 97.75
 Magy. sorsjegy-kölesön . . . 80.50
 Földterhem. kötv., magyar . . . 76.
 temesi 74.
 Dézsmavált. kötv. 100 frt. 71.50
 Egység. államadós. papir . . . 69.75
 ezüst jan.-jul. 74.50
 apr.-okt. 74.50
 Kisorszállás 1860. á 500 f. 105.50
 " 1860. á 10 f. 115.
 " 1864. á 100 f. 137.50
 1871. pestvárosi köles. 6° 82.25

Értékpapírok.
 Adva Tartva
 100 Budapesti fővárosi . . . 67.50
 100 Közbányai takarékpénztár . . 42.
 100 Külvárosi takarékpénztár . . 62.
 40 Szentendrei takarékpénztár . . 34.
 60 Újpesti takarékpénztár . . . 55.
 500 Árpád malom 37.
 500 Blumféle 270.
 500 Concordia 105.
 200 Erzsébet 145.
 160 Luiza 214.
 200 Hengermalom 740.
 300 Victoria 92.
 100 Első budapesti 609.
 100 Budai gyárudvar 22.
 1000 Pannonia 400.

Angol vízszűrő-készületek.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók. A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.

Kilönlegességek.
 Új találmányok.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.

La-f-diszkek.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.

Háztartási cikkek.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.

China-üzüst evő-készületek gyári tükör. Belső árjegyzékkel kínálva kíméletlen szolgálat.

Fűtő-szerek.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.

KERTÉSZ ÉS BISERT
 Dorottya-utca 2, színházterti szeglet.
Őszi idény-cikkek
 és választékát.

Francia győrfőrtató lámpa.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.

Francia soda-(szil)-vízkészítő gépek.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.

Théa-eszközök.
 A vízszűrő-készületek a víz tisztítására alkalmasak, és minden háztartásban hasznosnak találhatók.